

Kəçmişdən bu günə

146 il əvvəl...

Ölkəmizdə ilk neft boru kəməri 1878-ci ildə Balaxanı mədənlərindən Bakının Qara Şəhərdəki neftayırma zavoduna çəkilib

Arxiv materiallarından, qəzet-jurnal məqalələrindən, ən nəhəyət, neftçi alimlərin açıqlamalarından məlum olur ki, tarixən Bakı nefti yaxın-uzaq ölkələrə və şəhərlərə tuluqlarda, çəlləklərdə, küplərdə, atlar, qatırlar, dəvə karvanı və gəmi, daha sonra isə qatarlarla daşınıb. Maraqlıdır, hazırda Azərbaycanda bu funksiyanı yerinə yetirən boru kəməri nəqliyyatı nə vaxt yaranıb?

Ölkəmizdə neft boru çəkilişi nəqliyyatının tarixi neft sənayesinin yaranması dövrünə - XIX əsrin ortalarına təsadüf edir. Belə ki, ilk neft kəməri 146 il bundan əvvəl, 1878-ci ildə Balaxanı mədənlərindən Bakının Qara Şəhərdəki neftayırma zavoduna çəkilib. Rusiya imperiyası tərəfindən uzunluğu 885 kilometr olan Bakı-Batumi ilk neft məhsulları kəməri isə 1907-ci ildə inşa edilib.

Abşeronda, Xəzər dənizində, respublikanın digər regionlarında neft yataqlarının istismarı yeni kəmərlərin çəkilməsinə səbəb olub. Əlibayramlı-Bakı, Neft Daşları-Bakı, Siyəzən-Bakı boru xətləri ölkə daxilində olan əsas neft kəmərləridir.

Xəzərin Azərbaycan sektorundan çıxarılan neftin dünya bazarına göndərilməsi üçün iki neft kəməri - Bakı-Novorossiysk və Bakı-Supsa 1990-cı illərin sonunda istifadəyə verilməmişdir. Bu neft kəmərləri ilə məhsulun bir hissəsi daşınıb.

Görünən odur ki, Azərbaycan tarixi müstəqilliyinə qovuşduqdan, 1993-cü ildə Ulu Öndər Heydər Əliyev xalqın təkidli tələbi ilə respublikaya siyasi hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra Bakı neftinin taleyində yeni inkişaf mərhələsi

başlanıb. 1994-cü ildə ölkənin müstəqil inkişafının başlıca vasitəsi kimi Ulu Öndərin təşəbbüsü və rəhbərliyi altında müstəqil Azərbaycanın yeni neft strategiyası işlənib hazırlanıb. Müstəqil Azərbaycanı müasir, güclü, davamlı iqtisadi inkişafa malik dövlətə çevirmək üçün Ümummilli Lider gələcək siyasi-iqtisadi islahatların köklü transformasiyasının əsası olacaq neft strategiyasını müəyyənləşdirib. Bu strategiya xarici sərmayədarların Azərbaycanın neft yataqlarının işlənilməsinə cəlb olunmasını, xam neftin daşınması yollarının şaxələndirilməsini təmin edib.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi uzaqgörənliyi sayəsində 1994-cü il sentyabrın 20-də Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti ilə xarici dövlətlərin neft şirkətləri qrupu (Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti - ABƏŞ) arasında "Əsrin müqaviləsi" imzalanıb. Bununla da Azərbaycan dövlətinin yeni neft strategiyası rəsmiləşdirilib.

Ümummilli Liderin böyük diplomatik söyləri hesabına

sözündən layihənin siyasi baxımdan alternativsiz olduğu beynəlxalq miqyasda tam sübuta yetirilib. Bununla da müstəqil respublikamızın davamlı inkişafı və yüksəlişi üçün daha bir möhkəm bünövrənin əsası qoyulub. Bu gün mənbəyini Xəzərdən götürən Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) əsas ixrac neft kəmərinin uzunluğu 1768 kilometrdir. Ümumiyyətlə, səmərəlilik baxımından digər nəqliyyat növlərindən kifayət qədər fərqlənən belə boru xətləri yerin üstü və altında salınmaqla yanaşı, suyun altında da çəkilir. BTC-yə gəldikdə isə, bu kəməri "Üç dənizin əfsanəsi" adlandırırlar. Belə ki, bu xətt Xəzər, Qara dəniz və Aralıq dənizini birləşdirir. Yolu Xəzər sahilindən başlayan boru xətti öz marşrutu boyu bir neçə dağ silsiləsini dəf edir, o cümlədən 2800 metr yüksəkliyə qalxır, eləcə də 3000 yol, dəmir yolu, yeraltı və yerüstü kommunikasiya xətti, eni 500 metrə çatan Ceyhan keçidi də daxil olmaqla, 1500-dən artıq su hövzəsi ilə kəşifir. Ceyhana

yaxınlaşarkən yenidən dəniz səviyyəsinə enir. Bu gün BTC dünya bazarlarına Azərbaycan nefti ilə yanaşı, müəyyən həcmdə Qazaxıstan və Türkmənistan nefti də daşıyır. İstifadəyə verildiyi vaxtdan - 2006-cı ilin ortalarından bu ilin birinci yarısının sonunadək kəmərlə nəql olunan neft Ceyhanda 5707 tankerə yüklənib və yola salınıb.

Ümumilikdə Azərbaycan neftinin Xəzər dənizindən dünya bazarlarına çıxarılması üçün Yer planetinin ekvatorunun uzunluğunun 1/10-i həddində neft kəmərləri tikilib. Qeyd etdiyimiz kimi, Bakı-Novorossiysk 1347 kilometr, Bakı-Supsa 833 kilometr və Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəməri 1768 kilometrdir.

Müasir dövrdə dünyanın ən inkişaf etmiş ölkələrində belə neft və neft məhsullarının boru ilə orta və uzaq məsafələrə daşınması iqtisadi baxımdan ən sərfəli vasitə hesab edilir.

Rəhman SALMANLI,
"Azərbaycan"